

ПРЕДГОВОР

Разработката е посветена на един от най-наболелите проблеми на българския преход към пазарна икономика, стабилни демократични институции и правова държава. Взривообразният ръст на трансграничната престъпност през последните 12 години доведе до възникването на криминална инфраструктура, поддържана и развивана от появилите се през този период престъпни групировки и полулегални „силови структури“. Тя е част от новата мрежа на международната престъпност, възникнала след края на Студената война, и е тясно свързана с регионалните канали за трафик и контрабанда в Югоизточна Европа. Именно трафикът (в частност на наркотици) и контрабандата са главните източници на доходи за организираната престъпност в страната.

В макроикономически план трябва да се отбележи, че трансграничната престъпност се превърна във важно средство за незаконно преразпределение на националното богатство. Поради отворения характер на българската икономика само легалният трафик на стоки през митниците генерира над 40% от постъпленията в бюджета на България, а вносно-износните транзакции съставят 2/3 от brutния национален продукт. Поради тази специфика чрез границите се разпределят повече богатства, отколкото чрез приватизацията на държавната собственост. Контрабандата е стимулирана и от високия процент сива икономика, включваща и разклонена система за сива търговия на едро и дребно.

Допълнителни благоприятни условия, допринесли за ръста на трансграничната престъпност, са редуващите се през 90-те години военни конфликти в Западните Балкани. Процесите на насилствено разпадане на бивша Югославия се съпътстваха с контрабанден пренос на оръжия и суровини в невиджани мащаби. Незаконната трансгранична търговия се разрасна още повече след налагането на ембаргов режим спрямо западните ни съседки. Това на свой ред доведе до активното включване на българския подземен свят в контрабандата с Македония и Югославия. България влезе в ролята на посредник в сивия контрабанден поток на петролни продукти, оръжие и стоки наред с традиционните наркочанали и техните нови разклонения.

Пресичането на трансграничната престъпност в страната обаче би било невъзможно без решителното противодействие срещу системната корупция в рамките на правозащитните и контролиращите органи. Огромна част от престъпленията и нарушенията при вноса и износа на стоки, наркотици и оръжие, както и при трафика на хора, се извършва с престъпното съдействие на служители на митниците, НС „Гранична полиция“, както и на други държавни структури, осъществяващи контрол при границите и във вътрешността на страната. Корупционните вериги са част от системната контрабанда или т. нар. контрабандни канали, а средствата за подкупване на държавни служители представляват „производствени разходи“ за шефовете на контрабандата.

Взаимната обусловеност между корупция и контрабанда бе разгледана в разработката на Центъра за изследване на демокрацията, посветена на трансграничната престъпност, публикувана през 2000 г. („**Корупция и контрабанда: мониторинг и превенция**“). С нея бе направена и важна крачка към въвеждане на работещи методики за оценка на това явление в контекста на страните в преход и бяха предложени мерки за противодействие на трансграничната престъпност.

Настоящата разработка е продължение на това усилие и обобщава проучванията и дискусиите на експертна група в рамките на антикорупционната инициатива *Коалиция 2000*, стартирала още през 1997 г. /www.online.bg/coalition2000/. Нейна специфика е както амбицията да се представи цялостна картина на системната контрабанда и обезпечавашата я корупция, така и да се даде оценка на опитите за антикорупционна реформа на държавните институции и преди всичко на Агенция „Митници“ и Министерството на вътрешните работи.

Обяснимо е, че оценката на разглежданите проблеми се затруднява от липсата на информация за точните параметри на контрабандата и в частност на трафика на дрога, както и за действителния мащаб на корупционните практики. Поради това особено значение придобиват косвените индикатори от типа на маркетинговите проучвания за наличието на определени стоки на пазара, както и методите на тяхното съпоставяне с официалната митническа статистика за внос и износ на същите артикули. Наред с тях, особено важна е ролята на експертните анализи, които отчитат неформалните „ценоразписи“ на корупционни услуги, както и обемите и стойностите на осъществяваните контрабандни сделки и операции.

Формулираните в брошурата мнения и предложения изразяват позициите на експертите на *Коалиция 2000*: **Бойко Славчев, съветник в кабинета на Министъра на вътрешните работи, Георги Георгиев, старши инспектор в Агенция „Митници“, д-р доцент Димитър Йотов, ръководител катедра в Академията на МВР, Ивайло Ангелов, експерт в „Булгартабак Холдинг“, Иван Господов, експерт, д-р Емил Ценков, ст.н.с. в Центъра за изследване на демокрацията, Жанет Папазова, началник отдел „Информация и анализи“ на НСБОП, Петкан Илиев, ръководител на проект в Центъра за изследване на демокрацията, Румен Данев, директор на дирекция „Митническо разузнаване и разследване“, Славчо Михалков, експерт в НС „Гранична полиция“, Тихомир Безлов, ст.н.с. в Центъра за изследване на демокрацията и Чавдар Кънев, държавен инспектор в Агенция „Митници“.**